Hiv-säätiö sr
Työpajankatu 10 B 2
00580 HELSINKI
www.hivpoint.fi
y-tunnus: 1108765-8

Eduskunnalle

Valtiovarainvaliokunta

LAUSUNTO VALTION TULO- JA MENOARVIOON VUODELLE 2022

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen STEA:n vuodelle 2021 toteuttamien rahoituslinjausten ja -leikkausten myötä Suomessa tehtävä hiv-testaus koki merkittävän takaiskun. Matalankynnyksen testaustoiminta vähentyi merkittävästi, joissakin maakunnissa loppui kokonaan.

Hivpointin testaustoiminta loppui Tampereella maaliskuussa Oulussa syyskuussa. Helsingin toimipisteessä testaus jatkuu, koska Helsingin kaupunki lähti mukaan rahoittamaan toimintaa. Matalan kynnyksen hiv-pikatestaus loppui myös Suomen Punaisen Ristin Plus-pisteissä Turussa, Kuopiossa, Jyväskylässä, Joensuussa ja Seinäjoella huhtikuun lopussa.

Matalan kynnyksen testaus on kuitenkin Suomen Hiv-strategiassa (THL 2018) nähty tärkeänä osana suomalaista hiv-politiikkaa. Stratgian mukaan matalan kynnyksen testaustoimintaa tulisi lisätä.

"Moniin hivin kannalta keskeisiin väestöryhmiin kohdistuu sosiaalista stigmaa, joka saattaa nostaa kynnystä testiin hakeutumiselle perusterveydenhuollossa. Tästä syystä näihin ryhmiin kuuluvat tarvitsevat kohdistettua matalan kynnyksen testausta.

Kohdennettua matalan kynnyksen testaustoimintaa ei pidä arvioida vain testauksen ja tartuntojen toteamisen näkökulmasta. Se pitää nähdä laajasti keskeisenä osana ennaltaehkäisevää toimintaa. Matalankynnyksen testaustoiminta tavoittaa korkeassa riskissä olevat ja mahdollistaa kohderyhmäspesifisen neuvonnan, jolla edistetään turvallista seksi- tai pistämiskäyttäytymistä.

Matalan kynnyksen testauspaikkoja tulee olla tarjolla maantieteellisesti kattavasti. Testaus ja terveysneuvonta tulee suunnitella ja toteuttaa yhteistyössä palvelujen kohderyhmän kanssa.

Kolmannen sektorin toteuttamalle testaukselle ja kohderyhmäspesifiselle terveystyölle tulee jatkuvuuden turvaamiseksi taata riittävät rahoitus. Rahoituspäätöksissä tulee huomioida testaustoiminnan rooli laajasti kohderyhmän terveyden ja hyvinvoinnin edistämisenä.

Lisäämällä hiv-riskissä olevien tietoja hivin varhaisen toteamisen ja hoidon eduista voidaan edistää omaehtoista testiin hakeutumista." Suomen hiv-strategia 2018-2020, THL.

Rahoitusleikkauksen perusteluna on käytetty kunnilla periaatteessa olevaa velvollisuutta järjestää anonyymia hiv-testausta julkisessa terveydenhuollossa. Kuntien järjestämä anonyymi hiv-testaus ei kuitenkaan ole Suomen hiv-strategian tarkoittamaa matalan kynnyksen testausta. Matalan kynnyksen testaus on toimintakokonaisuus, johon itse testaustoimenpiteen helppouden ja anonymiteetin lisäksi liittyy kohderyhmäsensitiivinen neuvonta ja oikeisiin kohderyhmiin suunnattu viestintä.

Kuntien anonyymi testaus ei myöskään toteudu laajasti. Monilla, erityisesti hiv-tartunnan suhteen suuremmassa riskissä olevilla ihmisillä on korkea kynnys hakeutua testeihin julkisen terveydenhuollon toimipisteisiin. Valitettavan usein myös hiviin ja muihin seksitauteihin liittyvä neuvonta ja tuki on ollut puutteellista.

Tilastot osoittavat, että järjestöjen matalan kynnyksen testauspalvelut tavoittavat paremmin ja nopeammin niitä henkilöitä, jotka ovat akuutissa hiv-tartunnan riskissä. Hivpointin testauspalveluissa tehdään vain pieni osuus Suomen hiv-testeistä, mutta löydetään vuodesta riippuen keskimäärin 10 - 15prosenttia kaikista tartunnoista. Hivpointissa hiv-tartunnat todetaan myös keskimäärin kaksi vuotta aiemmin kuin julkisessa terveydenhuollossa, mikä on jatkotartuntojen ennaltaehkäisyn kannalta ratkaiseva tekijä.

On todellinen mahdollisuus, että Suomen tällä hetkellä hyvä hiv-tilanne heikkenee, kun matalan kynnyksen testauspaikat suljetaan Helsingin ulkopuolella.

Helsingin kaupungin ja Hivpointin välinen yhteistyö osoittaa, että suurimmissa kaupungeissa on mahdollista toteuttaa kuntien/hyvinvointialueiden ja järjestöjen yhteistyötä, jonka avulla voidaan ylläpitää todellista matalankynnyksen testaustoimintaa.

Hiv-säätiö sr esittääkin, että eduskunta myöntää sille 25 000 euron määrärahan vuodelle 2022 käytettäväksi projektiin matalankynnyksen testauksen yhteistyömahdollisuuksien kartoitukseen sekä toiminnan käynnistämiseen niillä paikkakunnilla, joissa kaupungin/hyvinvointialueiden ja järjestöjen välillä on saavutettavissa yhteistyöhön perustuva ratkaisu. Tavoitteena on suurimpien kaupunkien (Espoo, Vantaa, Tampere, Turku, Oulu, Jyväskylä, Kuopio, Lahti) sekä Itä-Suomen suurten keskusten, Lappeenrannan ja Joensuun, alueilla saatavat matalan kynnyksen testauspalvelut, joiden rahoitus tulee kunnilta/hyvinvointialueilta ja toteutuksesta vastaavat järjestöt.

Määräraha voidaan osoittaa kohdennettuna tähän tarkoitukseen esimerkiksi STM:n tartuntatautien valvonnan määrärahan lisäyksenä.

Hiv-säätiön rahoitusta on vuonna 2021 leikattu merkittävästi myös muuten kuin testaustoiminnan osalta. Tämä on tarkoittanut toiminnan huomattavaa supistumista, joten ilman kohdennettua määrärahaa säätiöllä ei ole resursseja toteuttaa tässä esitettyjä toimenpiteitä.

Strategia lähtee myös siitä, että testausta tulisi helpottaa julkisessa terveydenhuollossa. Projektissa on mahdollista edistää myös tätä päämäärää tuomalla järjestöjen kautta hivin kannalta keskeisten asiakasryhmien näkökulmaa kunnille testauksen järjestämistä koskevan päätöksenteon tueksi. Tämä ei toteudu muutoin, koska hiv-järjestöillä ei pieninä järjestöinä ole maakunnallisia organisaatioita, joiden kautta asiakkaiden edun ajaminen toteutuisi.

Lisätietoja antaa: Hiv-säätiö sr, toimitusjohtaja Jukka Keronen, 040-5648814, jukka.keronen@hivpoint.fi

Helsinki 16.11.2021

Jukka Keronen, Hiv-säätiö sr
Toimitusjohtaja